

PDF hosted at the Radboud Repository of the Radboud University Nijmegen

The following full text is a publisher's version.

For additional information about this publication click this link.

<http://hdl.handle.net/2066/135859>

Please be advised that this information was generated on 2021-06-24 and may be subject to change.

Nederland wil inzetten op slimme technologie

Werkgevers vergeten werknemers

Om de industrie toekomstbestendig te maken, zullen bedrijven volgens werkgeversorganisatie FME veel meer in moeten zetten op slimme technologie. De rol van de werknemers om bedrijven slimmer te maken blijft echter onderbelicht, constateert *Frank Pot*. Daarmee blijft Nederland achter bij veel andere Europese landen, waar sociale innovatie hand in hand gaat met technologische innovatie.

Op 7 april overhandigde voorzitter Ineke Dezentjé Hamming van de werkgeversorganisatie in de technologische industrie FME trots het rapport 'Smart Industry - Dutch Industry fit for the future' aan premier Mark Rutte en Johanna Wanka, de Duitse minister van Onderwijs en Wetenschappen. Zij deed dat op de Hannover Messe, de belangrijkste industriebeurs ter wereld. Het rapport is een toekomstbeeld waarvan de agenda nog uitgewerkt moet worden.

Toch is het mogelijk dat het rapport, dat uitgebreid de geweldige ontwikkelingen die de Nederlandse industrie kenmerken beschrijft, in Duitsland – net als door mij – met enige verwondering is gelezen. Het gaat vooral over technologie, maar welke rol mensen – managers en medewerkers – in

een 'smart industry' spelen komt nauwelijks aan de orde en is beperkt tot het hebben van de juiste kwalificaties. Verwacht wordt dat de overheid zorgt dat het onderwijs mensen met de 'vaardigheden van de 21ste eeuw' op de arbeidsmarkt aflevert. En bedrijven moeten nog iets doen aan training. Dat is het dan.

Industrie 4.0

De initiatiefnemers van dit rapport (FME, TNO, het ministerie van Economische Zaken, VNO-NCW en de Kamer van Koophandel) vrezen dat Nederland de concurrentieslag met onze Oosterburen aan het verliezen is. 'Wij verliezen onze positie als exportland als we niet snel vernieuwen en mee-ontwikkelen met de Duitsers', zei Dezentjé Hamming aan de vooravond van de beurs. Volgens haar zijn de Duitsers tien jaar geleden al begonnen met hervormen van het industriebeleid. 'Wij hebben de blun-

der begaan door te denken dat onze economie alleen met diensten zou kunnen groeien. Maar onze verdienkracht zit juist in de industrie. En die achterstand moeten we nu inhalen.'

Bij het opstellen van het rapport hebben ze zich dan ook laten inspireren door het Duitse programma 'Zukunftsbild Industrie 4.0'. Industrie 4.0 verwijst volgens de FME naar de vierde industriële revolutie. De eerste revolutie kwam door de stoommachine, de tweede door elektriciteit en de computer veroorzaakte de derde. Deze vierde revolutie duidt op een volledige integratie van fabrieken en ICT. Daaruit komen computers en machines die kunnen denken, zonder dat daar nog mensenhanden voor nodig zijn. 'Wij moeten ook met deze fabrieken van de toekomst komen', aldus Dezentjé Hamming.

Maar daar houdt de overeenkomst tussen het Nederlandse en Duitse programma wel zo'n beetje op. Indus-

Frank Pot is emeritus hoogleraar Sociale Innovatie en voorzitter Adviesraad 'European Workplace Innovation Network'.

trie 4.0 bevat namelijk ook een bespreking van de veranderende relatie tussen technologie enerzijds en arbeid en organisatie anderzijds, zoals nieuwe vormen van samenwerken, afstemming van werk en privé en nieuwe vormen van arbeidsbelasting. De Duitsers hebben hun agenda om dit 'Zukunftsbild' te realiseren al uitgewerkt in een aparte, uitgebreide publicatie van 116 pagina's met aanbevelingen om de visie uit te voeren.

Aandacht werknemers

In die uitwerking wordt uitvoerig aandacht besteed aan werknemers bij het competitief en innovatief maken en houden van bedrijven. Hoe zal de paradigmawisseling op het vlak van mens-machine-interactie en mens-omgeving-interactie eruit zien? Hoe kan een ouder wordende beroepsbevolking gezond en productief blijven? Hoe kunnen de competenties van medewerkers worden ontwikkeld en benut in innovatieprocessen? Ook om nieuwe technologie optimaal te kunnen benutten is sociale innovatie nodig. Pas dan is volgens de auteurs sprake van een 'smart factory'. Men gebruikt als oriëntatie voor veranderingen in de industrie zelfs een slogan van de vakbeweging (IG Metall): 'Besser statt billiger' ('Beter in plaats van goedkoper'). Eén van de aanbevelingen is om een werkgroep 'Mens en Arbeid in Industrie 4.0' in te stellen die onder andere een regelmatige dialoog tussen sociale partners moet organiseren. In de Duitse traditie hoort bij dit pakket uiteraard ook een onderzoeksprogramma. Het

eerste rapport is al verschenen: 'Produktionsarbeit der Zukunft – Industrie 4.0' (2013) van het Fraunhofer-Institut für Arbeitswirtschaft und Organisation in Stuttgart. Tenslotte wordt dit hele programma geflankeerd door het stimuleringsprogramma 'Werken, Leren, Competenties ontwikkelen – Innovatievermogen in een moderne Wereld van de Arbeid' van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen. Dit programma betreft niet alleen de industrie, maar alle sectoren. De nadruk ligt op een werkorganisatie en arbeidsrelaties die het mogelijk maken om het innovatief vermogen van ondernemingen en de duurzame inzetbaarheid van medewerkers te bevorderen.

Mooie taak

Vergelijkbare verhalen zouden over Finland en in iets bescheidener vorm over Vlaanderen kunnen worden geschreven. Het Nederlandse project 'Smart Industry' steekt hier vooralsnog wat mager bij af en lijkt opeens niet zo 'smart'. Jammer, want ook in Nederland hebben we een traditie van sociale innovatie die door overheid, sociale partners en kennisinstellingen wordt gedragen. Het is nu tien jaar geleden dat de sociale partners met het initiatief 'Slimmer Werken' kwamen om productiviteit en kwaliteit van de arbeid gelijktijdig te verbeteren. Later heette dat sociale innovatie, kwam er steun van het Innovatieplatform en van de SER en werd het Nederlands Centrum voor Sociale Innovatie opgericht dat van 2006 tot 2012 met succes bedrijven en instellingen

heeft aangejaagd sociaal te innoveren. Er ligt voor de initiatiefnemers van 'Smart Industry' dus nog een mooie taak om hun inzet te verbreden. Het lijkt verstandig om daarbij een breed scala van disciplines te betrekken en tevens de vakbeweging hiervoor te interesseren. Op Europees niveau

Het Nederlands project 'Smart Industry' steekt mager af bij het buitenland

worden die verbindingen eveneens gemaakt. De Europese Commissie heeft in oktober 2012 sociale innovatie (in het Engels *workplace innovation*) opgenomen in het industrie- en in het innovatiebeleid en tevens opdracht gegeven voor een European Workplace Innovation Network om die ideeën te verspreiden en daarvoor coalities te vormen. Ook het Europees Parlement en de sociale partners pleiten voor 'workplace innovation' in hun visies op de industriële renaissance van Europa.

De hoogste tijd en vele mogelijkheden dus om met het Nederlandse industriebeleid aansluiting te vinden bij Duitsland, Finland, Vlaanderen en Europa.